

การวิจัยประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

Evaluation of Potential Development Project for Youth Leadersat Takuapa District, Phang-nga Province

ปัญญา เลิศไกร¹
Punya Lertgrai
กฤตพร แซ่แง๋ สายจันทร์²
Krittaporn Saengae Saijun

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ADP ตะกั่วป่า 2) เพื่อวิเคราะห์และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานทั้งที่ประสบความสำเร็จ อุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดย 1. การสังเกตรอบทิศทาง ทั้งทางกายภาพ บทบาททางสังคม ที่มีต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 2. การสัมภาษณ์ ทั้งแบบย้อนประสบการณ์และความเห็น 3. การจัดกิจกรรมด้วยสถานการณ์สมมุติ เพื่อเก็บข้อมูลจากปรากฏการณ์และประเมินอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ADP ตะกั่วป่า พบว่า การดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน ADP ได้มีการสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีเด็ก ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และครูให้ความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำให้กับเด็ก และดูแลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้เด็กไฟเซอร์ประเทศไทยมีจุดเด่นและจุดแข็งในการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำในด้านของความขยันและความมุ่งมั่นในการทำงาน

2. เพื่อวิเคราะห์และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานทั้งที่ประสบความสำเร็จ อุปสรรคและปัญหาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการไปสู่การปฏิบัติ

¹ รศ.ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช Punya Lertgrai Faculty of Education Nakhon Si Thammarat Rajabhat University e-mail punya97lert@gmail.com

² อาจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช Krittaporn Saengae Saijun Faculty of Science and Technology Rajamangal University of Technology Srivijaya Nakhon si Thammarat Saiyai Campus e-mail krittaporn1981@gmail.com

ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมต่าง ๆ พบว่า บริบทไม่เอื้อให้ศักยภาพในตัวเด็กในการพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำ เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความประสงค์ให้เด็กอยู่ช่วยงานอยู่ที่บ้าน ซึ่งทำให้โลกทัศน์ของเด็กถูกจำกัด และที่สำคัญคือการขาดแคลนแหล่งเงินทุนและการขาดโอกาสทางสังคม

คำสำคัญ : การประเมินโครงการ,การพัฒนาศักยภาพ,ผู้นำเยาวชน

Abstract

This research was studied to determine the factors that effect of Potential Development Project for Youth Leaders ADP at Takuapa, analyze and summarize lessons to analyze and summarize the lessons learned from the successful operation, obstacles and each problem as ways to improve performance the technique into practice quality and appropriate to the context. The data were collected by observation surround such as physical, social role to the family, school and community. Interview was both of past experience and opinion. Create activities with a hypothetical situation for collect the data from phenomena and systematic evaluation. The results showed that

To determine the factors that effect of Potential Development Project for Youth Leaders ADP at Takuapa found operations Potential Development Project for Youth Leaders ADP was supported the activities all the time. So that the child, parents, community leaders, and teacher was that cooperate in developing the leadership potential to children and close supervision. Then the children of Thailand had distinctive point and strengths to leadership potential of diligence and commitment to work.

To analyze and summarize lessons to analyze and summarize the lessons learned from the successful operation, obstacles and each problem as ways to improve performance the technique into practice

quality and appropriate to the context found the context cannot give to ability of developing leadership potential because most parents wish their children to work at home. Then the children's world outlook had limited and more important is the lack of funding and lack of social opportunities.

Key words : Project evaluation, Development potential, Youth Leadership

บทนำ

พื้นที่ชายฝั่งทะเล อำเภอตะกั่วป่า ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากคลื่นยักษ์สึนามิ เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้เด็ก และเยาวชน กลายเป็นเด็กกำพร้ามากมาย มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย จึงเปิดโครงการ ADP (Advance Development Program) ในหลายพื้นที่ รวมถึง พื้นที่ในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นโครงการพัฒนาเด็กและครอบครัวแบบครบวงจร และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ต่อมามูลนิธิไฟเซอร์แห่งประเทศไทย ได้สนับสนุนทุนพิเศษให้กับเด็กในโครงการ ADP จำนวน 100 คน ตาม **“โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน”** โดยที่มงานมูลนิธิศุภนิมิตฯ ดำเนินการ

การพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน เป็นความร่วมมือระหว่างมูลนิธิไฟเซอร์ประเทศไทย และมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย เพื่อให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนด้านการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในพื้นที่ประสบภัยสึนามิ ในจังหวัดพังงา มูลนิธิไฟเซอร์ฯ และมูลนิธิศุภนิมิตฯ ได้ขยายโอกาสออกไปยังกลุ่มเด็กผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่อำเภอตะกั่วป่า โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเหล่านั้นสามารถช่วยเหลือตนเอง และมีศักยภาพความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ชื่อว่า **“โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน”** และได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 และดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอด 6 ปี โดยมีเด็กในพื้นที่ 4 ตำบล ของอำเภอตะกั่วป่า ประกอบด้วยตำบลบางนายสี ตำบลบางม่วง ตำบลคึกคัก และตำบลโคกเคียน

พื้นที่ ADP ตะกั่วป่า นอกจากจะมีเด็กในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนที่มูลนิธิไฟเซอร์ฯ ให้การสนับสนุนผ่านทางมูลนิธิศุภนิมิตฯ จำนวน 100 คน แล้ว ยังมีเด็กในโครงการ ADP ตะกั่วป่าที่ได้รับการสนับสนุนโดยผู้ให้การสนับสนุนรายอื่นผ่านมูลนิธิศุภนิมิตฯ ประมาณ 1,300 คน และยังมีเด็กในพื้นที่ที่ไม่ได้อยู่ในโครงการ ADP อีกจำนวนมาก

ซึ่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิศุภนิมิตฯ ได้ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของเด็กในโครงการ ADP อย่างต่อเนื่อง ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา มีงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่การฝึกอบรมความรู้ระยะสั้นสำหรับผู้ปกครอง การจัดค่ายสิทธิเด็ก การสนับสนุนปัจจัยการศึกษา การจัดอาสาสมัครเยี่ยมบ้าน ซึ่งจัดโดยมูลนิธิศุภนิมิต รวมถึงการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน (Young Leadership Camp) มูลนิธิไฟเซอร์ฯ ร่วมกับ มูลนิธิศุภนิมิตฯ จัดขึ้นในทุก ๆ ปี เพื่อเปิดโอกาสให้เด็ก 100 คน ของมูลนิธิไฟเซอร์ฯ ได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตนอกโรงเรียน สร้างเสริมภาวะผู้นำ และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

การติดตามผลการดำเนินงานและการประเมินโครงการเชิงลึก เพื่อค้นหาแนวทางที่จะพัฒนารูปแบบ กระบวนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ให้เกิดประโยชน์กับเด็กและชุมชนมากขึ้น เป็นเป้าหมายที่สำคัญของทั้งสองมูลนิธิ

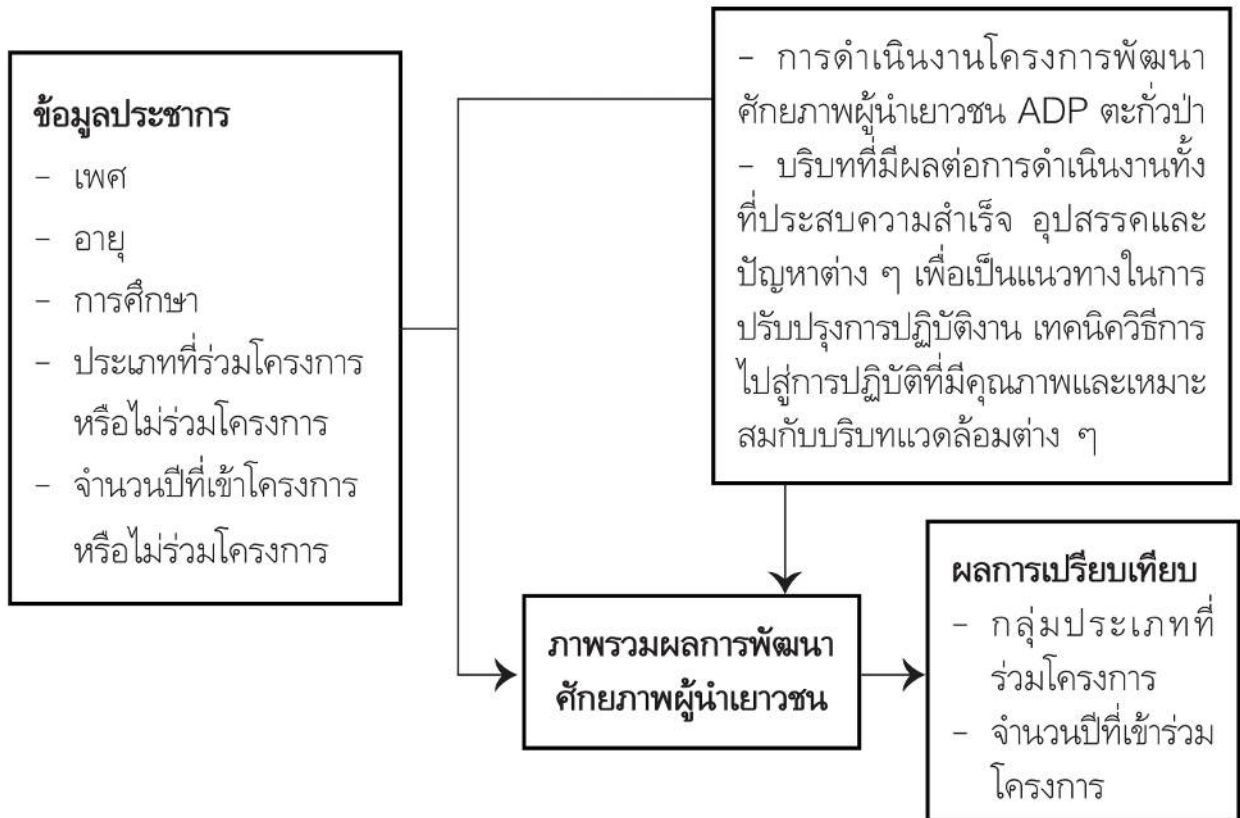
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรมรูปแบบการพัฒนาเด็ก จากการศึกษาชุมชนฐานรากเพื่อสรุปเชิงทฤษฎี (Grounded Theory) และยังสามารถนำผลการศึกษามาเสนอรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและชุมชนต่อไป

มูลนิธิไฟเซอร์ฯ ต้องการศึกษาผลการประเมินโครงการเชิงคุณภาพต่อโครงการดังกล่าว ในเชิงเปรียบเทียบกระบวนการดำเนินงาน และการเคลื่อนไหวทางสังคม ปรัชญาการณทางสังคมที่เกิดขึ้นต่อเด็กในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ของมูลนิธิไฟเซอร์ฯ เด็กในโครงการ ADP ของมูลนิธิศุภนิมิตฯ และเด็กอื่น ๆ นอกโครงการ ในแง่การพัฒนา ด้านการศึกษา คุณภาพชีวิต และศักยภาพความเป็นผู้นำของเด็กในชุมชน รวมถึงรูปแบบหรือแผนปฏิบัติงานที่จะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและชุมชนต่อไปรวมทั้งให้สามารถต่อยอดนำไปพัฒนาเด็กในพื้นที่อื่น ๆ ได้ด้วยต่อไป

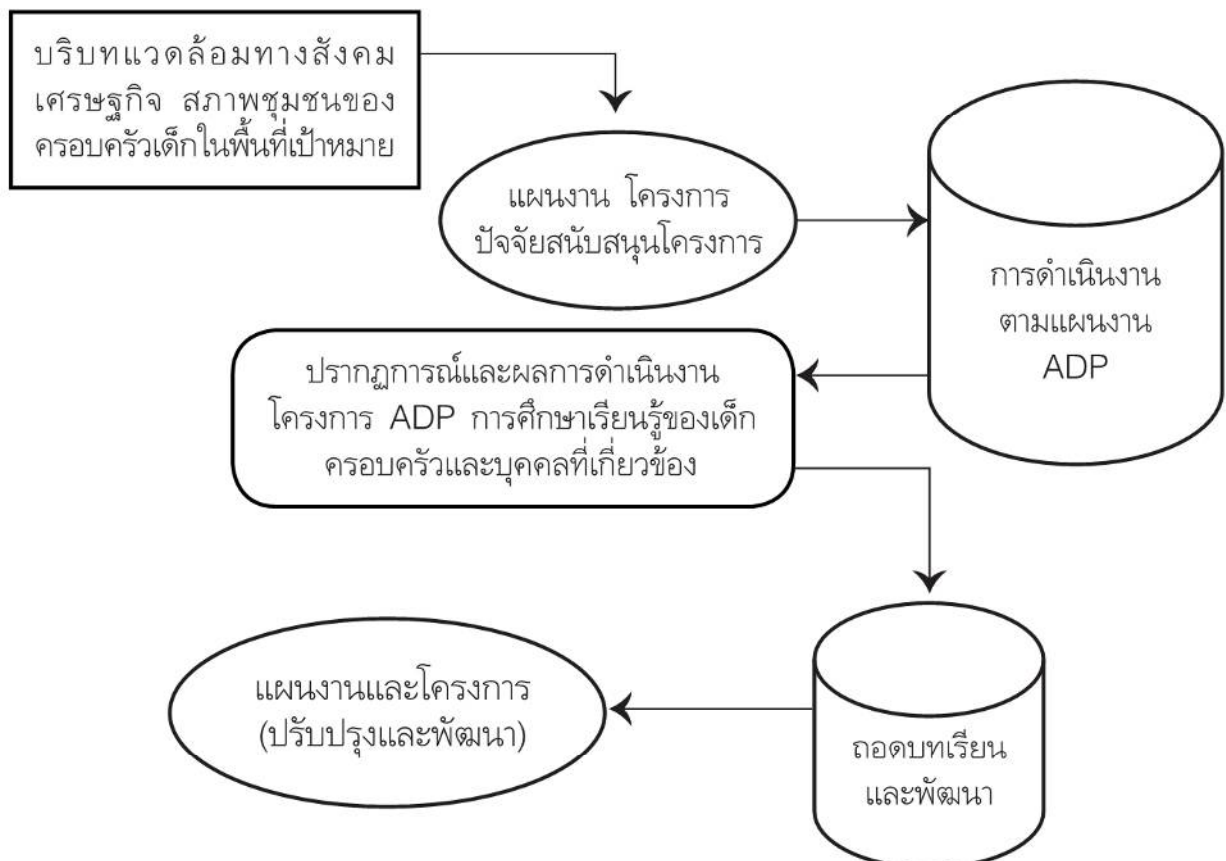
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ADP ตะกั่วป่า
2. เพื่อวิเคราะห์และสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานทั้งที่ประสบความสำเร็จ อุปสรรค และปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดกระบวนการการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิเคราะห์ เพื่อนำมาสังเคราะห์ ถอดบทเรียนหารูปแบบการพัฒนา โดยใช้กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องกับโครงการดำเนินงานพื้นที่เป้าหมาย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เด็กในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางนายสี ตำบลบางม่วง ตำบลคึกคัก และตำบลโคกเคียน ได้แก่ ADP ของมูลนิธิไฟเซอร์ 100 คน มูลนิธิศุภนิมิต 1,300 คน และเด็กนอกพื้นที่ 100 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางกำหนดขนาดตัวอย่าง ของเครซี และมอร์แกน (R.V. Krejcie และ D.W. Morgan) โดยเก็บข้อมูลแบบกระจายตำบล

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ เด็กในโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชน ได้แก่ ADP ของมูลนิธิไฟเซอร์ จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ เด็กในมูลนิธิศุภนิมิต จำนวน 1,300 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจำนวน 297 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ เด็กนอกพื้นที่จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวนเทียบเคียงกับเด็กในโครงการพัฒนาผู้นำเยาวชน ได้แก่ ADP ของมูลนิธิไฟเซอร์ จำนวน 100 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มจำนวน 80 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิดกำหนดคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานของเด็กในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน
- ส่วนที่ 2. การพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน
- ส่วนที่ 3. ความคิดเห็นการเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตอย่างมีแบบแผน โดยการสังเกตสภาพแวดล้อม การศึกษาสภาพพื้นที่ เป็นวิธีการที่มีความสำคัญอย่างมากในการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ การใช้ที่ดินที่มีสภาพเป็นทุ่งนา ป่าพรุ สวนปาล์ม ตลาดชุมชน ภูเขา เนินสูง ชายหาด การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและผลกระทบต่าง ๆ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน การศึกษาลักษณะทางสังคม ของชุมชน กระบวนการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ กระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการของเด็กและครอบครัวเป้าหมาย

การสำรวจ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบมีส่วนร่วม เป็นระยะ ๆ แล้วบันทึกภาพปรากฏการณ์ เหตุการณ์ที่น่าสนใจไว้

การสัมภาษณ์ลึก (Depth Interviews) ได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ในเหตุการณ์ของปรากฏการณ์ โดยสนทนาสอบถามรายละเอียด และประเด็นเกี่ยวข้องทั้งหลายที่ผู้ตอบต้องการบอกหรืออธิบาย มีการนำเอาภาพปรากฏการณ์บางภาพให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายรายละเอียด

การสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ศึกษาได้เชิญผู้เกี่ยวข้อง มาสัมภาษณ์เป็นการวิเคราะห์ด้านลึกร่วมกัน หรือการสังเคราะห์ภาพรวมของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในบางครั้งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการเก็บข้อมูลที่มีประเด็นไม่ค่อยสอดคล้องซึ่งกันและกัน ประเด็นปัญหาพร้อมและอาจจะนำภาพปรากฏการณ์ มาให้ที่ประชุมอธิบาย หรือสรุปประเด็น จนเกิดภาวะอึดอัดเชิงทฤษฎี

ส่วนที่ 2 การถอดบทเรียนและสร้างรูปแบบการพัฒนา การถอดบทเรียนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุด เป็นขั้นตอนที่ทั้งผู้วิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัวแทนเจ้าหน้าที่ เด็ก ครอบครัว ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ (ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร อบต. นักพัฒนาชุมชนฯ) กับกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนเป้าหมาย ร่วมกันถอดบทเรียน กระบวนการพัฒนารูปแบบ วิธีการในการพัฒนาศักยภาพเด็กและศักยภาพชุมชน และร่วมกันสร้างรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม

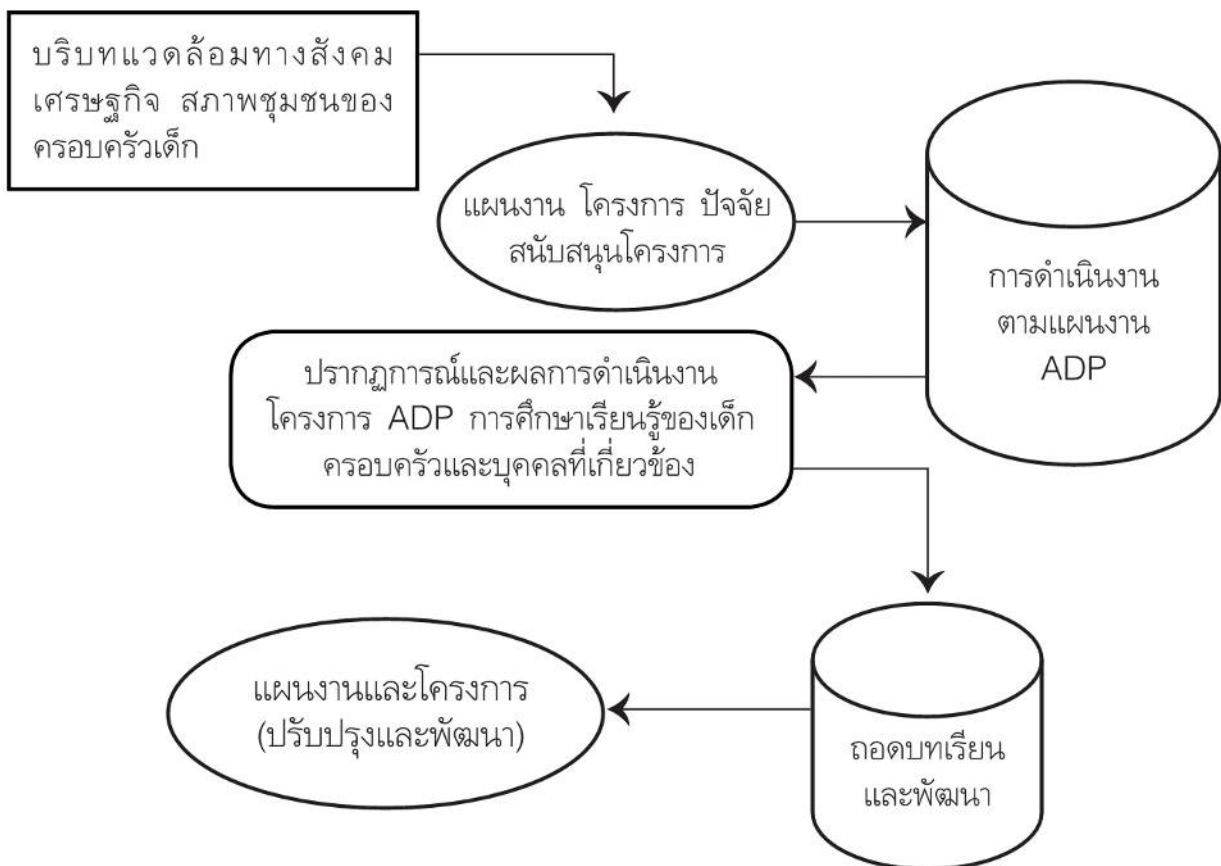
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติอธิบายผล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน และค่าไคสแควร์ (Chisquare) โดยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง ประกอบคำบรรยาย

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งการสัมภาษณ์เลือกรายบุคคลและสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกตปรากฏการณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปสังเกตปรากฏการณ์ และถ่ายรูปเป็นหลักฐาน และใช้แบบบันทึกปรากฏการณ์ และการสนทนาวิเคราะห์ (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ที่ศึกษาจะทราบถึงทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การสนทนานั้นมีการสนทนาในระดับลึกในแต่ละประเด็น

แนวคิดการวิจัย CIPP Analysis Model ในการวิจัยถอดบทเรียนและพัฒนา รูปแบบ โครงการ ADP ตะกั่วป่า

เครื่องมือในการวิจัยตามแนว CIPP กับการถอดบทเรียนเพื่อพัฒนา โครงการ ADP

1. การสังเกตปรากฏการณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปสังเกตปรากฏการณ์ และถ่ายรูปเป็นหลักฐาน และใช้แบบบันทึกปรากฏการณ์
2. การสัมภาษณ์ลึกรายบุคคลและสัมภาษณ์กลุ่ม โดยสอบถามผู้มีประสบการณ์ในพื้นที่
3. การสัมภาษณ์วิเคราะห์ (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ที่ศึกษาจะทราบถึงทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การสนทนานั้นมีการสนทนาในระดับลึกในแต่ละประเด็น การจัดกลุ่มสนทนาจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลในสิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถได้มาด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือแบบสอบถาม กลุ่มสนทนานั้นมีขั้นตอนที่สำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ
 - 1) การเตรียมจัดกลุ่มสนทนา
 - 2) การจัดกลุ่มสนทนา
 - 3) การเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

การถอดบทเรียนด้วยรูปแบบ (Action Learning Model) กับโครงการ ADP

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการถอดบทเรียนจาก “Action Learning Model” ได้สรุปรูปแบบของการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน (สภาการศึกษา,2551) ที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis) การจัดทำแผนปฏิบัติการและลงมือปฏิบัติตามแผน (Action Planning & Implementation) การตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป (Decisions on Next Step) และการคิดใคร่ครวญและการประเมินผล (Reflection and Evaluation) โดยผู้วิจัยจัดคัดเลือกบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่มีประสบการณ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนมาสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis) เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดให้สมาชิกนำเอาสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดพบในการดำเนินงานที่ผ่านมา โดยแยกประเด็นปัญหาเป็นกลุ่ม ๆ อย่างเป็นระบบ ให้ทุกคนพยายามทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ อีกครั้ง โดยวิเคราะห์ลึกลงไปถึงสาเหตุ และกระบวนการเกิดปัญหาที่มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงต่อกัน แล้ววางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหานั้น ๆ อย่างเป็นระบบ

การจัดทำแผนปฏิบัติการตามและทำตามแผน (Action Planning & Implementation) เป็นขั้นตอนที่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการว่าได้วางแผนกันอย่างไร และมีการวิเคราะห์ ตรวจสอบแผนงานอย่างไร โดยให้เล่าประสบการณ์ย้อนหลัง และเมื่อลงมือปฏิบัติการ เกิดอะไรขึ้นบ้าง มีประเด็นที่เป็นปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ได้มีการปรับแผนอย่างไร เกิดผลกระทบเกี่ยวกับอะไรบ้าง ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยพยายามให้สามารถถอดบทเรียนจากปรากฏการณ์จริงออกมาให้มากที่สุด

การตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไปมีฐานคิดอย่างไร (Decisions on Next Step) ขั้นนี้ต่อเนื่องมาจากการถอดบทเรียน จนสามารถจัดกลุ่มองค์ความรู้ออกมาได้ระดับหนึ่ง แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อค้นหรือรายละเอียดของการเกิดกระบวนการต่าง ๆ และเนื้อหาที่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอน พร้อมกับการค้นหาแนวทางในการดำเนินงานต่อไป โดยสามารถค้นหาแนวทางที่เกิดขึ้นหลาย ๆ แนวทางเพื่อเป็นทางเลือก

การคิดใคร่ครวญ (Reflection) เป็นขั้นตอนอันเกิดจากกระบวนการวิเคราะห์ร่วมกันแบบมีส่วนร่วม การนำเอาองค์ความรู้มาคิดใคร่ครวญร่วมกัน จะทำให้สมาชิกที่เข้าร่วมเข้าใจในกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์มากขึ้น และมีโอกาสได้ร่วมกันคิดร่วมกันวิเคราะห์ และร่วมกันสรุป ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจนมากขึ้น

การประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่จัดกระบวนการให้สมาชิกสัมมนาเข้าใจถึงตัวชี้วัด เกณฑ์ตัดสินการประเมินกิจกรรม ประเมินผลผลิตแต่ละขั้นตอนนี้ให้ชัดเจน และมีหลักการคิด หลักการเก็บข้อมูลมาเข้ากระบวนการประเมินอย่างมีหลักการ สามารถตัดสินประเด็นต่าง ๆ บนฐานของเหตุผลและมีข้อมูลสนับสนุน ให้ประเมินประเด็นต่าง ๆ โดยใช้ความรู้สึกให้น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

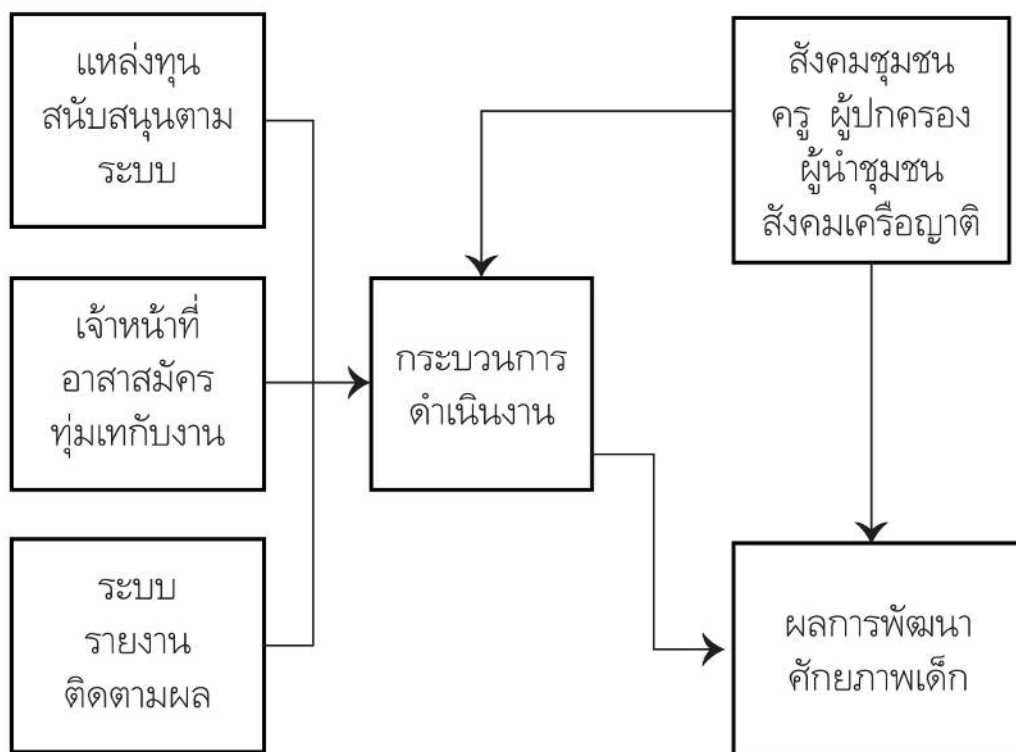
การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา เป็นการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาเด็กในโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนของมูลนิธิไฟเซอร์ฯ เปรียบเทียบกับเด็กในโครงการ ADP ตะกั่วป่าของมูลนิธิศุภนิมิตฯ และเด็กอื่น ๆ นอกพื้นที่ที่ไม่ได้เข้าร่วมในโครงการ

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ADP ตะกั่วป่า จากแบบสอบถามที่ได้รับมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

เด็กไฟเซอร์ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดทุกข้อ แต่อยู่ในกลุ่มปานกลาง การเพิ่มความเข้มข้นความเป็นผู้นำ จึงต้องใช้กระบวนการพัฒนา (มีการเติมกิจกรรม หรือเสริมแรงจูงใจ อย่างสม่ำเสมอ) กิจกรรมค่าประจำปี เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำ

จุดเด่น จุดแข็งของเด็กโครงการ ADP จากความเห็นของผู้ตอบแบบประเมินคือ ความมุ่งมั่นในงานที่ต้องทำ แสดงว่ากระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมา มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพเด็กในเรื่องความขยัน ความมุ่งมั่นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ประเด็นปัจจัยการดำเนินงาน พบว่าการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน ADP ตะกั่วป่าเป็นไปตามโครงการ อย่างต่อเนื่อง เป็นที่พอใจของที่เกี่ยวข้องทั้งตัวเด็ก ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และครูผู้ใกล้ชิดเด็ก ได้เห็นกระบวนการดำเนินงานตามโครงการ การทุ่มเททำงานของเจ้าหน้าที่ มูลนิธิศุภนิมิตฯ และอาสาสมัครที่เข้ามาดำเนินงานตามโครงการ โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนจากแหล่งทุน บริบทสังคมที่เกี่ยวข้องหลายประการ

แสดง ประเด็นปัจจัยการดำเนินงาน

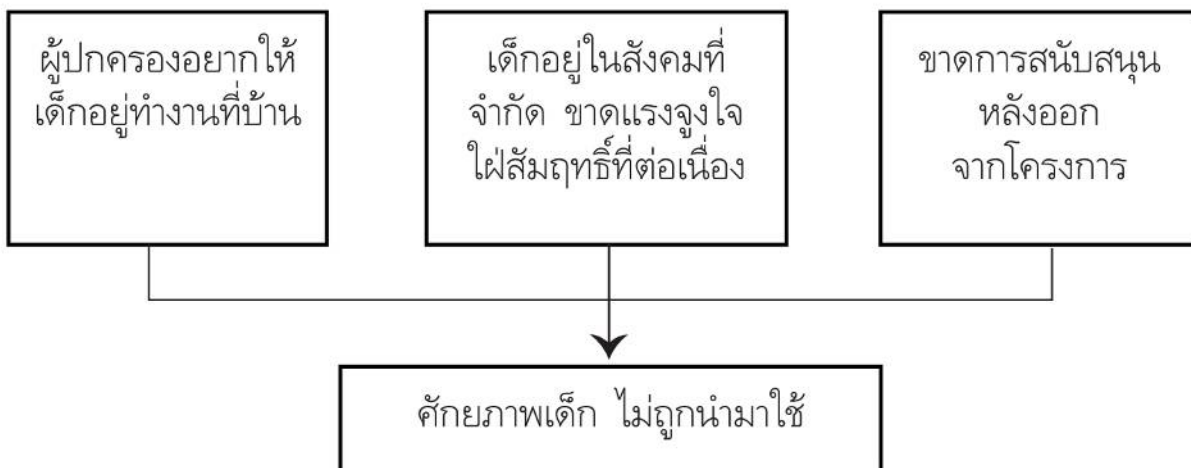
แหล่งทุน มูลนิธิศุภนิมิตฯ และไฟเซอร์ฯ ได้สนับสนุนทุนอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ตามกำหนดที่ชัดเจน ทำให้แผนการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ มีความสะดวก จุดเด่นที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรม คือแหล่งทุนติดตาม รายงานผล อยู่เสมอ ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานและปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ เป็นระยะ

เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร มีคุณสมบัติเฉพาะคือ รัก เมตตาต่อเด็ก ให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานตามหน้าที่เชิงระบบ ทำงานด้วยใจรัก มีความใกล้ชิดกับเด็กและผู้ปกครอง เรียนรู้และเข้าใจวิถีชุมชนของเด็กและผู้ปกครอง ทำให้การประสานงาน ประสานความร่วมมือเป็นไปด้วยดี และรวดเร็ว

มีระบบรายงาน ติดตามผลในทันที เจ้าหน้าที่จะต้องรายงานผลตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่ควบคุมให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมตามเวลาที่กำหนดในแผนงาน และรายงานผล ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามแผน

สังคมชุมชน ประกอบด้วยผู้ปกครอง ครู กรรมการชุมชนและเครือข่าย มีความใกล้ชิดเด็กโดยตรง ต่างให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมที่ได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัคร ทำให้การขับเคลื่อน เคลื่อนไหวในการพัฒนาเด็ก เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จุดเด่นประการหนึ่ง คือเด็กจะอยู่ในชุมชนใกล้ชิดแบบเครือข่าย ที่เอื้ออาหารต่อกันฉันญาติมิตร

อุปสรรค และปัญหาต่อการพัฒนาศักยภาพเด็ก พบว่าการพัฒนาเด็กตามโครงการ ADP ที่ดำเนินการต่อเนื่องหลายปี ด้วยงบประมาณโดยรวมจำนวนมากนั้น ผลเชิงประจักษ์ หลังจากเด็กผ่านโครงการแล้ว ความก้าวหน้าด้านอาชีพ การศึกษา และการดำเนินชีวิต มีประเด็นน่าสนใจดังนี้

แสดง อุปสรรค และปัญหาต่อการพัฒนาศักยภาพเด็ก

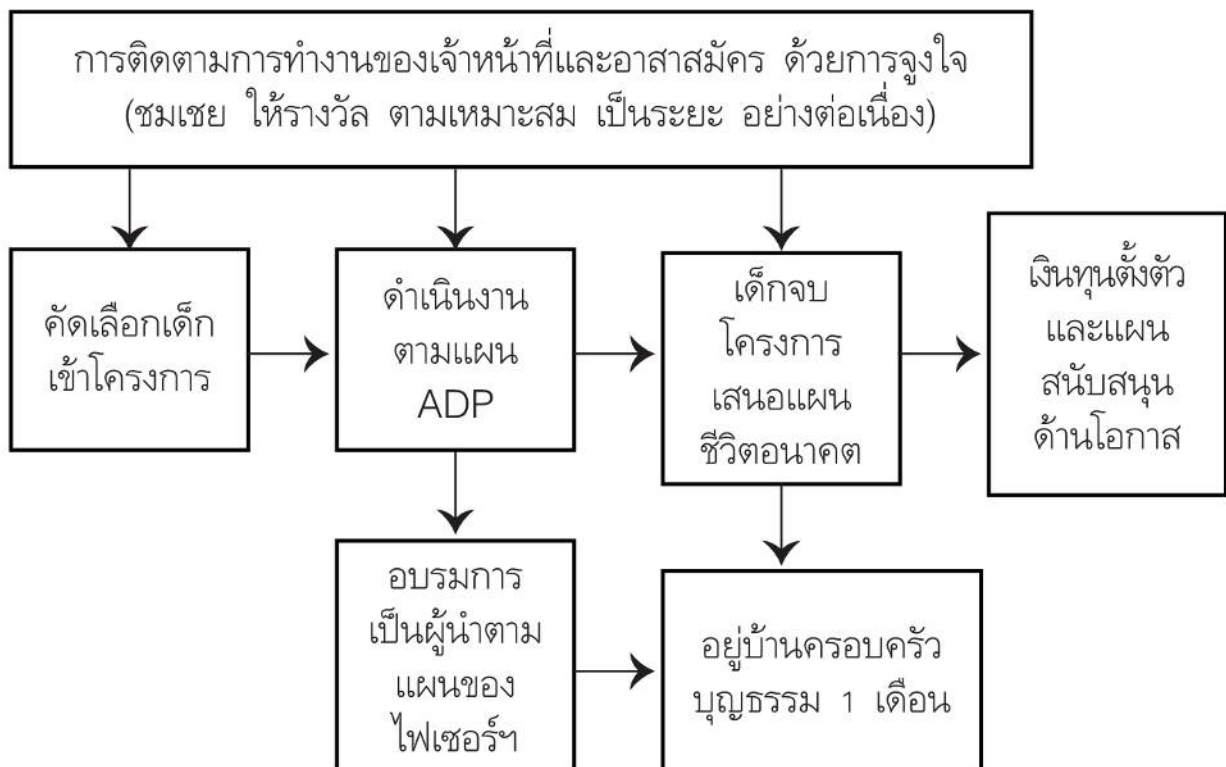
ผู้ปกครองอยากให้เด็กอยู่ทำงานที่บ้าน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ ต้องการให้เด็กออกมาช่วยประกอบอาชีพกับครอบครัว ในรูปแบบเดิม ๆ ไม่อยากให้เด็กเดินทางไปเรียนหรือไปทำงานไกลบ้าน อยากให้เด็กช่วยเหลืองานที่ทำอยู่เป็นหลัก ทำให้ศักยภาพในตัวเด็กไม่ได้นำมาใช้และพัฒนา

เด็กอยู่ในสังคมที่จำกัด ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ต่อเนื่อง เพราะโลกทัศน์ของเด็กจะอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีตัวแบบที่ได้สัมผัสใกล้ชิด ไม่มีโอกาสได้เข้าสังคมคนชั้นกลาง ชั้นสูงมากนัก เมื่อเห็นรุ่นพี่ที่จบโครงการ ก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวแบบเดิม ๆ

ขาดการสนับสนุนหลังออกจากโครงการ เด็กที่มีศักยภาพ พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตในอาชีพใหม่ที่มีโอกาสก้าวหน้า แต่ขาดแคลนเงินทุนและโอกาส จึงไม่กล้าเสี่ยง และแนวคิดศักยภาพในตัวที่มีอยู่ จึงไม่ได้นำมาใช้และพัฒนา

สรุปบทเรียนและเสนอการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงาน จากการประเมินทบทวน ถอดบทเรียนที่ผ่านมา นำมาลุ่มมนาวิเคราะห์เพื่อพัฒนา พบว่า มีประเด็นน่าสนใจ 3 ประการคือ

1. การสร้างและเก็บจำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดในตัวเด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตัวเอง
2. ทุนตั้งตัวและสนับสนุนโอกาสหลังจบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน
3. แรงจูงใจที่มดำเนินงานโครงการ

แสดง รูปแบบจากการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน โครงการ

การสร้างและเก็บจำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดในตัวเด็กเพื่อพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตัวเองมูลนิธิไฟเซอร์ฯ ตั้งเป้าหมายให้เด็กผู้ผ่านโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนมีภาวะผู้นำในตัวสูงมีความคิด ความฝันที่จะพัฒนาตนเองให้มีความเป็นอยู่ มีอาชีพเป็นที่พึงของครอบครัวและชุมชน กระบวนทัศน์และวิสัยทัศน์เด็กที่จบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนต้องมีความสำคัญและติดต่อกับเด็กเพื่อสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวเอง สร้างตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การจัดให้อยู่กับครอบครัวบุญธรรมในฝันหรือครอบครัวต้นแบบ ที่เมื่อเด็กใกล้ชิด จะเรียนรู้และเกิดพลังภายในที่จะสร้างตนเองด้วยตนเอง

ทุนตั้งตัวและสนับสนุนโอกาสหลังจบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน พบว่าเด็กที่จบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนและมีศักยภาพในตน แต่ไม่ได้ใช้ เพราะขาดเงินทุน ทุนทางสังคม และโอกาส หากทางมูลนิธิทั้งสอง กำหนดแนวทางการเข้าถึงกองทุน และตั้งทีมให้คำปรึกษา คอยสนับสนุนโอกาส เป็นการต่อเชื่อมให้เด็กเกิดความมั่นใจ มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองสู่ชีวิตที่ดีกว่าทั้งของตนเอง ครอบครัวและชุมชนต่อไป

แรงจูงใจทีมดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน พบว่าเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ทำงานหนัก ทุ่มเทด้วยความรัก เมตตาต่อเด็ก แต่แรงกดดันด้วยเวลาที่มีไม่มาก การทำงานกับคนจำนวนมากที่หลากหลายอาชีพ หลากวัยหลายฐานะทางสังคม จึงต้องมีความอดทนสูง การสร้างแรงจูงใจเชิงบวกเป็นระยะ ๆ ทั้งไม่เป็นทางการ กึ่งทางการ และเป็นทางการ ทั้งนามธรรมและรูปธรรม เป็นสิ่งที่จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนได้มาก

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า กระบวนการดำเนินงานในภาพรวมแล้ว เด็กเป้าหมายได้รับการสนับสนุนแก่ครอบครัว การศึกษา และกิจกรรมเสริมทักษะต่าง ๆ ตามเป้าหมายของโครงการ ADP ศุภนิมิตทุกประการ ผลที่เด็กได้รับเป็นไปตามแผนงานโครงการส่วนมูลนิธิไฟเซอร์ฯ เด็กได้รับเพิ่มเติมในส่วนการจัดค่ายพัฒนาประจำปี และการติดตามดูแล ตามระบบ พบว่าเจ้าหน้าที่มูลนิธิศุภนิมิตฯ อาสาสมัคร ต่างทุ่มเททำงานด้วยความเสียสละ จึงมีความใกล้ชิดกับเด็กเป้าหมายรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอาจารย์โรงเรียนต่าง ๆ ได้ให้ความร่วมมือกับกระบวนการดำเนินงานเป็นอย่างดี

การพัฒนารูปแบบ เป็นผลจากการสัมมนาวิเคราะห์จากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ออกมาเป็นสามประเด็นหลักคือ

การสร้างและเก็บจำแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดในตัวเด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตัวเอง เป็นแนวทางเชิงจิตวิทยากระบวนการ ที่สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นโดยตัวเด็กเอง การได้ใกล้ชิดกับบุคคลหรือครอบครัวต้นแบบ ที่พัฒนามาจากโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษาต่างประเทศ สามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับโครงการนี้ได้

ทุนตั้งตัวและสนับสนุนโอกาสหลังจบโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการสนับสนุนกิจการขนาดกลาง ขนาดเล็ก และแนวทางพิจารณาสิทธิของธนาคาร เพื่อสร้างโอกาสให้กับเด็ก และเพิ่มโอกาสสานฝันให้เป็นจริงได้มากขึ้น

แรงจูงใจที่มำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชน เป็นแนวทางการรักษาบุคคล และความแข็งแกร่งขององค์กร โครงการให้ยั่งยืน และมีความก้าวหน้าเป็นลำดับ ด้วยกระบวนการจูงใจอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มูลนิธิไฟเซอร์ฯ ควรมีโครงการสนับสนุนกิจกรรมให้เด็กครอบครัว และชุมชน โดยผ่านมูลนิธิศุภนิมิตฯ อย่างต่อเนื่อง

2. มูลนิธิศุภนิมิตฯ ควรจัดโครงการบ้านพักอาศัยตามบ้าน (ครอบครัวบุญธรรม) เพื่อให้เด็กพักอาศัยคล้าย ๆ นักเรียนแลกเปลี่ยน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในมุมมองที่กว้างกว่าชุมชนของตนเอง จะช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีโอกาสเรียนรู้ชีวิตมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองได้มากขึ้น

3. เจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร ควรนำเสนอโครงการต่อเนื่อง ที่เหมาะสมกับบริบทสังคม ชุมชน และความต้องการของเด็ก จนเด็กมีศักยภาพที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามแผนพัฒนาชีวิตหลังจบโครงการ

4. ผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง ควรมีโครงการในการสร้างความพร้อมให้เกิดวิสัยทัศน์กระบวนการที่สอดคล้องกับแนวการพัฒนาศักยภาพเด็กในพื้นที่นั้น ๆ

5. ครู ควรมีแผนจัดกิจกรรมเสริมระหว่างปิดภาคเรียนให้กับเด็กระดับมัธยมขึ้นไป เพื่อได้ฝึกงานช่วยงานในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้และเปิดโลกทัศน์ทางความคิดเกี่ยวกับอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). **นวัตกรรมแก่นใจ เล่มที่ 1 : การจัดการความรู้สำหรับนักพัฒนา** กรุงเทพฯ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- ชวลิต เกิดทิพย์. (2550). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้** ปรินญานิพนธ์ ศษ.ด. ปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชอบ เข้มกัลดและโกวิทย์ พวงงาม . (2547). **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์** กรุงเทพฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2549). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ** กรุงเทพฯ อมรินทร์พริ้นติ้งฯ.
- นางพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). **คู่มือวิจัยและพัฒนา** นนทบุรี โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- นภาพรณ หะวานนท์และคณะ. (2550). **ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน** กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน.(2543). **การวิเคราะห์การอยู่รอดของชุมชนในระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า.** ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มะลิ วิมาน. (547). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการปฏิบัติงานเพื่อปฏิรูประบบสุขภาพ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลจังหวัดสระบุรี** ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2549). **การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ** กรุงเทพฯสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการศึกษา. (2551). **รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินการยกย่องครุภูมิปัญญาไทย ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นอย่างครบวงจร** กรุงเทพฯ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทพร. (2548). **กระบวนการค้นคว้าใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน** กรุงเทพฯ โครงการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- อนุรักษ์ ปัญญาอนุวัฒน์. (2548). **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม** กรุงเทพฯ โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้สู่ชุมชนเป็นสุข (สรส.) .

- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). **วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน** กรุงเทพฯ สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Barnett, Homer G. (1953). **Innovation : The Basis of cultural Change.**
New York :Mc Graw-Hill.
- Barney G..Glser. (1978). **Advances in the Methodology of Grounded
Theory Theoretical sensitivity** University of California San
Francisco.
- Best, John W. and Kahn V. (2006). **Research in Education** University
of Illinois at Chicago.
- Craig. (1997). **What is Experiential Learning** ([http: Home.uleth.ca/-
eraisj/whatis.htm.](http://Home.uleth.ca/~eraisj/whatis.htm))
- Finberg. H.P.R.,ed. (1962). **Approaches to History, A Symposium.**
University of Toronto press.
- Skager, R. (1979) **Curriculum Evaluation for Lifelong Education.**
To ronto : Pergamon Press.
- Stake, R.E. (1975) **The Countenance of Educational Evaluation :
A Responsive Approach.** Columbus, Ohio: Charles E. Merrill.